

Татјана Микулић

ЕДУКАТИВНИ ПРОГРАМ „УПРАВЉАЊЕ МУЗЕЈСКИМ ЗБИРКАМА“ – УТИСЦИ ПРВЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ

У Београду је покренут едукативни програм „Collections Management Certification Program Serbia 2012–2013“ (срп. „Управљање музејским збиркама“), крајем октобра 2012. године; програм се реализује у сарадњи Министарства културе и медија Републике Србије, Централног института за конзервацију (ЦИК) и Амбасаде САД у Београду. Програм је осмислила и водила Фиона Зарубица (Fionn Zarubica), Американка српског порекла, специјалисткиња за менаџмент у управљању музејским збиркама с дугогодишњим искуством у позоришту и америчким музејима и као предавачица на Државном универзитету Калифорнија (енг. California State University Long Beach). Професија која не постоји у Европи, а која је заправо постала популарна у Америци током протекле деценије, настала је из потребе да се испуни јаз који се створио између конзерватора и кустоса. Наиме, према Фиониним речима, између музејског конзерватора – као образованог и тренираног специјалисте који конзервира и рестаурира уметничка дела – и кустоса чији је посао да тумачи колекцију, заправо нема техничара који би се бринули о предметима у збиркама. Управљач музејских збирки (енг. *collections manager*) јесте професија која представља својеврсни мост између ове две високоспецијализоване позиције.

Програм је трајао девет недеља и био је подељен на три сесије – по три недеље у новембру 2012, фебруару и мају 2013. године. Сав наш рад и комуникација у потпуности се одвијала на енглеском језику. Теме којима је посвећивано највише пажње тичале су се превентивне конзервације, врста и метода документовања, правилног и безбедног руковања предметима, паковања, складиштења и транспорта предмета. Последња сесија обухватила је сву проблематику која се односи на планирање, постављање и маркетинг изложби, односно упознавање с методама приближавања наших збирки широј јавности.

Од првог дана је било јасно да ће наш рад, током овог програма, бити у знатној мери другачији од свих досадашњих искустава. Начин на који је конципиран програм, пре свега, његово континуирано трајање од седам месеци, као и обиман списак обавеза које су се од нас очекивале, указивале су нам на значај и озбиљност авантуре у коју смо се упустили. Чињеница да ће сваки полазник на крају успешно завршеног програма добити сертификат, захтевала је извесну дисциплину, доследност и посвећеност. Свакодневна предавања била су праћена *power point*-презентацијама кроз које смо се претежно упознавали с начином рада у америчким музејима. Од првог дана наша редовна обавеза постали су домаћи задаци у виду ишчитавања

материјала који су нам свакодневно *on line* достављани на веб-страни Програма; а на основу њих писање есеја, извештаја, планова, припрема за свакодневне дискусије на теме које смо обрађивали.

У исто време, били смо обавезни да се припремимо за организоване посете музејима.¹ Ове посете су биле веома корисне, јер нам се пружила јединствена прилика да, осим сталне поставке, посетимо музејске депое. Имали смо прилику да видимо на који начин се предмети чувају у музејима, како су смештени и обележени, у каквим условима заправо „живе“, и да то упоредимо са стандардима које смо темељно упознавали на предавањима. Те посете су нам указале на непостојање јединствене процедуре и правилника који би се односили на смештај предмета, на њихову идентификацију и документацију, и то нажалост, чак и у оквирима исте институције. Истовремено, усмерени оним што смо научили, трудили смо се да посете музејима доживљавамо другачије, да пажљивије посматрамо и препознајемо начин на који музеј комуницира с посетиоцима, а који се читава у, на пример, основној сигнализацији, тј. у путоказима за изложбenu поставку, сувенирницу, излаз у случају опасности, тоалет, депо и остале просторије; посматрали смо колико је музеј отворен за посете особа ометених у развоју – углавном не постоје рампе за хендикепиране особе – или колико је музеј отворен за странце – поједини музеји не располажу двојезичним путоказима, док су легенде на изложбама писане искључиво српском ћирилицом. Из музеја смо излазили препуни питања, али с решењима у назнакама, јер смо, заправо, схватили да се за сваки недостатак, за који смо се оспособљавали да уочимо, могло пронаћи једноставно решење.

Један од крупних недостатака наших институција, који је у америчким музејима готово потпуно непознат и који је Фион непрекидно истицала, јесте непостојање јасне политике куће и правила која дефинишу једноставне ствари попут оквира појединачних задужења, односно коме је шта (не)дозвољено да ради, ко чему има/нема приступ. Темелј сваке музејске институције јесте њена мисија, на којој се базира њена делатност, а коју прате политике и процедуре које се строго поштују. У домену нашег рада била су и остала институционално решена питања која се тичу аквизиција, позајмица и осигурања предмета и детаљне, углавном дигиталне, документације која прати предмет приликом сваког кретања кроз и изван музеја. Накратко смо се осврнули и на безбедоносна питања – планове за случај опасности, процедуру у евакуацији – сегменте којима се, чини се, у данашње време поклања неупоредиво мање пажње него раније.

Поред теоријског рада, један део времена посвећен је и практичном раду. Обучавали смо се да безбедно рукујемо разнородним предметима, јер

---

¹Посетили смо неколико београдских музеја, између осталих Музеј историје Југославије, Педагошки музеј, Музеј науке и технике, ПТТ музеј, Музеј српске православне цркве, Природњачки музеј, Музеј ваздухопловства. За све полазнике и представнике медија Амбасада САД у Београду организовала је и посету манастиру Жича.

су оштећења која услед неадекватног третмана предмети трпе, нажалост, веома често последица не њиховог физичког пропадања већ, у највећој мери, последица деловања људског фактора. Немар приликом руковања предметима најчешће резултира њиховим оштећењима; а у такво немарно понашање спада: руковање предметом без заштитне опреме, ношење више предмета истовремено у рукама, без колица, њихово неодговарајуће одлагање директно на под или на полицу и без одговарајућег калупа-подлоге, стављање већег броја предмета један преко другог, итд. У ту сврху, детаљније смо се упознали с различитим врстама материјала – нпр. Tyvek, Ethafoam, Volare, Polyester, Muslin, Polystirene, Melinex – и с начинима њихове примене приликом смештаја и одлагања, паковања и транспорта предмета. Већина ових материјала користи се у светским музејима, док на нашим просторима, нажалост, нису доступни углавном због своје високе цене. Ипак, износећи сопствена искуства неретко смо водитељки програма и сами указивали на напор домаћих музеја који, уз мало маште, инвентивности и финансијског калкулисања, успешно налазе и примењују адекватну замену и у нашим условима. То заправо и јесте једна од идеја програма да се научене методе и решења примене у нашим условима, уз нама доступне материјале, а на начин који би био савремен, дугорочан, ефикасан и економски исплатив.

Последњи сегмент програма односио се на планирање и поставку изложби. Представљен нам је један од инвентивнијих приступа који је заснован на веома детаљном излагачком плану и концепту – о коме амерички куратор размишља и на коме ради чак и пет година пре самог отварања изложбе – затим на атрактивној поставци, чешћим ротацијама изложених предмета, агресивнијем маркетингу. Било је речи и о раду на постављању, а потом и скидању изложбе, путујућим изложбама и, у вези с њима, осигурањем, адекватним паковањем, транспортом и пратњом.

Иако смо у оквиру девет заједнички проведених недеља много и озбиљно радили, уједно смо се и добро забављали и дружили. Било је смеха до суза, понекад и само суза, много добре енергије, професионалних и личних прича и искустава, понекад и несугласица и неразумевања, који су углавном произишавали из културолошких различитости, начина рада и размишљања у Америци и Србији, али који су нам били обострано корисни.

На самом крају споменула бих колеге са којима сам готово седамдесет дана делила клупу (и сто у Касини). Прву генерацију полазника чинили су млади стручњаци из Србије (Етнографски музеј у Београду, Кућа легата, ЦИК, Музеј града Новог Сада, Музеј афричке уметности, Народна библиотека у Београду, Музеј рударства и металургије Бор, Завичајни музеј Књажевац, Народни музеј у Чачку) и региона (Народни музеј Црне Горе на Цетињу, Национални конзерваторски центар Републике Македоније, Етнографски музеј Истре). За све будуће полазнике, а у тренутку писања овог извештаја већ се врше припреме за другу генерацију, важно је напоменути да је овај програм, који обезбеђује међународно признати сертификат, био у потпуности бесплатан.